

Вознюк Ю.О. Використання різних видів проектів на уроках української мови та літератури / Ю.О. Вознюк // Методичний пошук учителя-словесника: Збірник науково-методичних статей студентів і магістрантів / За ред. О. Куцевол. – Вип. 2. – Вінниця, 2010. – С. 67-73.

Юлія Вознюк

*студентка IV курсу бакалаврату ІФЖ
(Наук. керівн. – ст. викл. Драч Є.В.)*

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Сучасні процеси реформування змісту освіти спонукають учителя до пошуку найбільш оптимальних форм, методів організації роботи з учнівським колективом та потребують ефективних технологій. Школяру необхідна мотивація навчання, тобто він повинен чітко знати, для чого навчається, та бути зацікавленим у цьому. Аналіз педагогічної діяльності словесників, а також власний, хоч і незначний досвід свідчить про те, що рушійною силою навчання є інтерес до предмета. Сучасна педагогіка й методики навчання української мови та літератури пропонують чимало методів і технологій, які розвивають такий інтерес, і одним з них є метод проектів.

Проблему навчального проектування досліджували В.Безпалько, А.Фурман, Т.Семенюк, М.Севастьяк, Є.Пасічник, Н.Волошина, В.Цимбалюк, В.Сластьонін, В.Шуляр, О.Коберник та інші. Незважаючи на значну кількість наукових праць з цього питання, актуальним залишається дослідження методики застосування проектів і значення цього методу на уроках української мови та літератури сьогодні.

Мета статті полягає в з'ясуванні ефективності методу проектів у розвитку творчого потенціалу учнів.

Метод проектів передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів та засобів. Він створений у кінці XIX - на початку XX ст. американськими вченими (Д.Спеуденом, Дж. Дьюї, У.Кілпатриком, Е.Коллінгс), популярний у школах різних країн світу. У його основі креативність, вміння самостійно конструювати свої знання, дослідницький і творчий пошук.

Метод проектів – це система навчання, гнучка модель організації навчального процесу, орієнтована на

самореалізацію й розвиток творчих здібностей у процесі (від ідеї до її втілення) вироблення нових товарів і послуг, що мають суб'єктивну й об'єктивну новизну та практичне значення, під керівництвом та контролем учителя [4, 108]. Робота над проектом – це практика особистісно зорієнтованого навчання в процесі конкретної праці учня на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів [2, 26].

Основною метою використання методу проекту є розвиток уміння доводити правильність того чи іншого твердження, презентувати результати власної діяльності, виховання гуманізму, уваги до особистості, можливість інтеграції знань. Метою пошукового етапу є визначення теми проекту, пошук та аналіз проблеми, обговорення методів дослідження. Правильний вибір теми та завдань забезпечує її яскравість й оригінальність. Проективна діяльність спонукає дитину розкритися сповна, допомагає їй усвідомити власну відповідальність за виконану роботу й побачити, що виконано не в повному обсязі та ще потрібно доопрацювати. Метод проектів дозволяє вчити здобувати знання самостійно, дає можливість розвивати комунікативні вміння, працювати в групі, виконувати різні соціальні ролі, налагоджувати контакти, збирати інформацію тощо.

Метою залучення учнів на уроках української мови та літератури до проективної діяльності є сприяння розвитку творчих рис особистості: допитливості, мислення, здібності до оцінки, здатності до передбачення.

Технологія проектування передбачає обов'язкове одержання результату своєї діяльності, який має бути теоретично обґрунтованим та практично реалізованим, щоб учень був зацікавлений у роботі [1, 162].

Процес проектування в літературній освіті школярів базується на постановці проблеми, координації їхньої роботи вчителем, визначенні оптимальних шляхів розв'язання, а також оцінці естетичної вартості продукту творчої діяльності.

Виходячи з ідей О.Коберника та М.Фірсової, можемо визначити принципи впровадження проектів на уроках мови та літератури:

- принцип новизни (проект описує ще не існуючі об'єкти);
- єдність теорії і практики організації навчального процесу;

- принцип особистісно розвивальної взаємодії;
- принцип науковості, нормативності та системності;
- принцип послідовності;
- принцип різноманітності (широка тематика дослідження та його форми);
- принцип ступневості (забезпечення управління проективною діяльністю на всіх рівнях організації роботи);
- принцип неперервності вдосконалення набутих знань, умінь та навичок з координацією на більш високі досягнення в діяльності учнів;
- принцип творчості;
- принцип результативності [2, 27].

У роботах К.Баханова, А.Хромової, Т.Буджак, А.Крилова, О.Полат, А.Забарної, І.Волкова, І.Чечель, С.Сіптарової пропонуються різні види проектів та рекомендації щодо їх впровадження на уроках.

Так, У.Кілпатрик поділяє проекти на створювані (пов'язані з трудовою діяльністю), споживчі (надання різних послуг, підготовка екскурсій), вправи (проекти навчання й тренування для оволодіння певними навичками), науково-дослідницькі, а також пов'язані з розв'язанням історичних чи літературних проблем. А.Пехота пропонує свою класифікацію проектів, яка містить такі різновиди: дослідницькі, ігрові, творчі, практико-орієнтовані, інформаційні. Н.Подранецька найдоцільнішою вважає таку класифікацію:

1. За формою представлення результатів: театралізована вистава, класне свято, конференція, телепроект, творчий звіт, композиція, ярмарок, фестиваль, екскурсія тощо.
2. За предметно-змістовою галуззю: монопредметні, міжпредметні, позапредметні.
3. За характером координації: з безпосереднім, чи з прихованим керуванням.
4. За характером контактів: серед дітей одного класу, серед учнів школи, міста, району, країни.
5. За кількістю учасників: індивідуальні, парні, групові.
6. За тривалістю: нетривалі, середньої тривалості, довготривалі.

7. За провідною діяльністю: дослідницько-пошукові ознайомлювально-інформаційні, ігрові, творчі, прикладні [3, 22].

Детальніше охарактеризуємо останні.

У дослідницько-пошукових проектах діяльність учнів спрямовується на розв'язання проблеми, результат якої заздалегідь не відомий. Такі проекти максимально наближені до наукових досліджень. Вони дають змогу активізувати та розвивати інтелектуальні й мовленнєві здібності школярів, їх мислення, пам'ять, привчають бути уважними та спостережливими.

Ознайомлювально-інформаційні проекти спрямовані на збір інформації про який-небудь об'єкт, аналіз та узагальнення фактів. Ці проекти мають інтегрований характер. Учні одержують завдання залежно від власних пізнавальних інтересів і творчих здібностей.

Учасники ігрових проектів приймають певні ролі, зумовлені характером та змістом проекту. Це можуть бути літературні персонажі, а також історичні або реальні особистості, які імітують соціальні чи ділові взаємини. Домінуючим видом діяльності залишається гра.

Головне завдання творчих проектів полягає в тому, щоб навчити школярів грамотно, логічно, творчо висловлювати власні думки, відстоювати свою позицію, використовуючи засоби художньої виразності. Результат творчого проекту – це створення презентації.

Прикладні проекти мають спеціальну структуру взаємодії учасників, кожен з яких виконує певну функцію. Результат такого проекту орієнтований на соціальні інтереси учнів. Наприклад: складання статуту класу, інструкції, словників та інше.

Проективні технології, які ми використовуємо на уроках мови та літератури, треба вибирати, ураховуючи мету й завдання уроку, рівень освіченості й творчі вподобання школярів, а також здатність учителя організувати їхню проективну діяльність.

На практиці найчастіше використовуються змішані типи проектів. Наведемо приклади завдань різних видів проектів за провідною діяльністю, які можна запропонувати учням 6 класу.

Ознайомлювально-інформаційні проекти

Вивчаючи твір В.Нестайка «Тореадори з Васюківки», можна запропонувати школярам підготувати повідомлення про сучасну пригодницьку прозу для дітей. При вивченні теми «Прикметник» можна підготувати лінгвістичне повідомлення «Прикметник як частина мови».

Ігрові проекти

На уроках вивчення оповідання І.Калинця «Хлопчик-Фігурка, який задоволений собою» варто застосувати самостійне складання учнями літературних ігор (ребусів, кросвордів, шарад та інше). Вивчаючи тему «Ступені порівняння прикметників», пропонуємо дітям скласти зразки тестів.

Прикладні проекти

Після знайомства з притчею Емми Андієвської «Казка про яян», учні можуть скласти інструкцію «Як потрібно жити, щоб не стати яянином».

Творчі проекти

На уроках вивчення літературних творів школярі можуть підготувати малюнки-ілюстрації до них, рукописні збірки різної тематики з ілюстраціями, альбом, газету, сценарій літературно-музичного вечора тощо.

На уроках української мови варто запропонувати дітям підготувати твори різних жанрів, організувати й провести мовні ігри, вікторини, конференції, тижні, створити тематичну газету та інше.

На уроках української мови і літератури нами було обрано цікаві форми використання методу проектів: стінні газети «Од Бога і голос той, і ті слова...», «Світ який – мереживо казкове», творчі роботи «Весна в рідному місті», «Символ нездоланності людини», «Щастя в дружбі», що вирізнялися оригінальністю й практичною спрямованістю.

Дослідницько-пошукові проекти

При вивченні розділу «Морфологія» доцільно запропонувати учням дослідити морфологічні та синтаксичні ознаки частин мови.

Опановуючи спадщину Тараса Шевченка в 9 класі, підлітки виконують міні-дослідження на тему «Улюблені образи Великого Кобзаря».

Таким чином, проєктивна діяльність може широко застосовуватися на уроках української мови і літератури. Використання методу проектів спрямоване на практичний

результат і є своєрідним мотивом навчальної діяльності. Кожен його учасник намагається виконати те чи інше завдання вчасно, творчо, відповідно до своїх знань, умінь і навичок.

Організувати таку діяльність школярів може лише добре підготовлений учитель, зацікавлений в особистісному розвитку своїх вихованців.

Література

1. Галузяк В. Педагогіка: Навчальний посібник / В.Галузяк, М.Сметанський, В.Шахов. – 4-е вид., випр. і доп. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 400 с.
2. Медведєва Т. Організація проєктивного вивчення літературного матеріалу в старших класах / Т.Медведєва // Дивослово. – 2007. – №6. – С.25-28.
3. Подранецька Н. Проєктна технологія на уроках української літератури / Н.Подранецька // Українська мова та література в школі. – 2006. – №4. – С.21-23.
4. Степанова Л. Методичні засади залучення молодших школярів до проєктивно-технологічної діяльності на уроках праці / Л.Степанова // Наукові записки Тернопільського національного університету. Серія Педагогіка. – 2006. – №3. – С.108-110.